

## Toimetuselt

---

**A**jalugu on suuresti ka isiksuste ajalugu. Ametlikes ajalooramatutes käsitletakse neid teinekord kangelaste või antikangelastena, kes siis režiimi muutudes vahetavad kohti või kaovad areenilt, andes ruumi väljamõeldud heerosteile. Aga kui uskuda peagi seitsmekümne viieseks saavat Enn Tarvelit, siis on põhimõtteliselt võimatu kirjutada niinimetatud objektiivset ajalugu, mis ei sõltu ajaloolase enda aktiivsest osavõtust, tema seisukohtadest ega hoiakutest, seega peitub ajaloolase objektiivsus tema ausas ja teadvustatud subjektiivsuses. Järelikult pole tähtis ainult isiksus ajaloos, vaid ka ajalookirjutaja enda isiksus, vähemalt selleks, et kirjutada ajalugu targalt. Enn Tarvel – silmapaistev ajaloolane ja värvikas isiksus – tõestab ise seda kõige paremini. Temalt pärineb mõte, et ajalugu on kaunis muinasjutt, mida me lastele räägime, teisalt aga on ta naeruvääristanud muinasjuttu Tallinna esmamainimisest 1154. aastal või luulu sellest, kuidas karjalased vallutasid Sigtuna ning tõid Novgorodi nn. Sigtuna väravad, mis tegelikult seisnud hoopis Poola kiriku ees.

Ühelt teiselt väljamõeldiselt võtab pinna alt Jaak Valge. Tuginedes Vene Föderatsiooni Välispoliitika Arhiivi dokumentidele ja muudele materjalidele, lükkab ta ümber tõena serveeritud väite Nõukogude Liidu osast Pätsi ja Laidoneri 1934. aasta riigipöördes.

Päris väljamõeldud maailma viib Tuna lugeja mullu manalateele läinud ja Nõukogude süsteemi teravmeelse kriitikuna kuulsaks saanud Aleksandr Zinovjev. Ta konstrueerib läänemaailma loogilise arengu renessansiajast kuni masendava tulevikuni, mil inimene saab üliinimeseks ehk robotiks. Zinovjevi andekas ja iroonilises käsitluses võib kõrvuti hoiatavate tendentside vaimuka absuradini viimisega aduda ka laiemalt tänapäeva vene inimesele omast õõvastust Lääne arengutee vastu.

Kui esseede osaga jõuab see Tuna number välja tulevikku, siis esimene artikkel kukutab lugeja tagasi kaugele minevikku – aega, mil Akkadi kuningaid veel jumalikustati.

Inimsaatuste ja seega taas isiksuste juurde viivad nii Ants Viirese kui ka Karl Laane mälestused, Kuperjanovi kirjad jms.

Filmiarhiivi fotonurk tutvustab sedapuhku Virumaad. Kuigi fosfooriidi kaevandamise vastane nn. aulakoosolek peeti Tartus, oli võitluse keskpunktiks juba mitmendat korda Eesti ajaloos Virumaa. Ju pole siis vist ka juhus, et päris paljud arvestatavad eesti ajaloolased, on pärit just Virumaalt.